

Στην πραγματικότητα, αυτό το πράγμα δεν αμφισβητείται από κανέναν, αλλά η οιλική απόδοση φταιξίματος ολόκληρου του Γερμανικού λαού θεμελιώνεται κυρίως στο ότι, αφού έδωσαν εν λευκώ πλήρη ελευθερία δράσεως στον Χίτλερ το 1933, οι Γερμανοί θεωρούνται ότι έφεραν από τότε μαζικά την ευθύνη των δσων διέπραξε το ναζιστικό καθεστώς.

Η ερμηνεία αυτή φαίνεται δύναμης ότι δεν λαμβάνει υπόψιν το γεγονός ότι ουδέποτε έλαβε το Ναζιστικό κόμμα την απόλυτη πλειοψηφία στη Γερμανία, ούτε με εκλογές απολύτως ελεύθερες, ούτε, πράγμα ήδη πιο αξιοσημείωτο, στης εκλογές του Reichstag που διεξήχθησαν την 5η Μαρτίου 1933. Το Ναζιστικό κόμμα, που είχε λάβει το 37,3% των ψήφων με 213 βουλευτές κατά τις εκλογές της 31ης Ιουλίου 1932, είχε πέσει σε 33,1% με 196 βουλευτές στις εκλογές της στις 6 Νοεμβρίου. Η άνοδός του στην εξουσία οφείλεται κυρίως στον αρχιστράτηγο Hindenbourg, ο οποίος, επί 3 χρόνια κυβερνούσε εκτός και κατά της Βουλής διαμέσου προεδρικών γραφείων και με διατάγματα που εξεδίδοντο δυνάμει των διατάξεων περί καταστάσεως ανάγκης, καθώς και στον καγκελάριο Von Papen, ο οποίος, με αξιοσημείωτη διορατικότητα δήλωνε την επομένη της κατάληψης της εξουσίας "χαίρω της εμπιστοσύνης του Hindenbourg, σε δύο μήνες θα έχουμε στριμώξει το Χίτλερ σε μια γωνία, μέχρι που να τον κάνουμε να τσιρίζει!" Σ' αυτό συμμετέχαν επίσης δύο οργανώσεις της άκρας Δεξιάς που συμμαχούσαν με τους εθνικοσοσιαλιστές: το Λαϊκό Εθνικό Γερμανικό Κόμμα και η Ατσάλινη Κάσκα, της οποίας ο αρχηγός, Theodor Duesterberg, που ήταν άλλωστε Εβραίος, απεπέμφθη αμέσως μόλις ανέβηκε ο Χίτλερ στην εξουσία.

Στις 5 Μαρτίου, έξι μέρες μετά από την πυρπόληση του Reichstag, κάτω από το καθεστώς του προεδρικού διατάγματος της 28ης Φεβρουαρίου "δια την προστασία του Λαού και του Κράτους," που είχε αποτρέψει την de facto απαγόρευση του κομμουνιστικού κόμματος, τη σύλληψη των ηγετών του και των υποψηφίων του, καθώς και ορισμένου αριθμού σοσιαλ-δημοκρατών και την οριστική απογόρευση του κομμουνιστικού τύπου, όπως επίσης και επί 2 βδομάδες του σοσιαλ-δημοκρατικού τύπου. Μετά το πέρας μιας εκλογικής καμπάνιας που διεξαγόταν ήδη από τις 22 Φεβρουαρίου σε ατμόσφαιρα

τρομοκρατίας, είχε ήδη προκαλέσει πολλές δεκάδες θανάτων μεταξύ των αντιθέτων, το Ναζιστικό κόμμα δεν πέτυχε να λάβει την απόλυτη πλειοψηφία την οποία υπολόγιζε μόνο του ότι θα πάρει, μια και έλαβε 43,9% των ψήφων και 288 βουλευτές. Η σύμπραξη των Γερμανών Εθνικών συμμάχων του (8% των ψήφων και 52 βουλευτές) απέβαινε εντούτοις άχρηστη γι' αυτό, λόγω ακύρωσης των 81 κομμουνιστών βουλευτών.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα των διαφόρων δημοψηφίσματων που έγιναν εκ των υστέρων, είναι δύσκολο να ερμηνευτούν σαν μια ένδειξη ειλικρινούς και μαζικής προσχώρησης στο Χιτλερικό καθεστώς, ενώ σε άλλες χώρες, εδώ και 45 χρόνια, ερμηνεύτηκαν ανάλογα αποτελέσματα με τελείως διαφορετικό τρόπο.

Αντιθέτως, το λιγότερο δυνατόν να παρακαμφεί σημείο φαίνεται να είναι η φύση της ιδιαιτερότητας των ναζιστικών προγραμμάτων εξόντωσης. Δεν έχουμε την πρόθεση να προβούμε σε πολεμική για να εξακριβώσουμε εάν η γενοκτονία, της οποίας υπήρξαν θύματα οι Εβραίοι μεταξύ 1941 και 1945, δεν έχει αντίστοιχο στην Ιστορία, για λόγους ποσοτικούς ή επειδή οργανώθηκε από μια εξουσία που βρισκόταν σε νόμιμη θέση με όλα τα μέσα της σύγχρονης τεχνικής.

Μας φαίνεται πράγματι ότι τα όσα περιγράψαμε παραπάνω αποτελούν ακριβώς την καθαρότερη ιδιαιτερότητα του ναζιστικού ολοκαυτώματος. Τα προγράμματα ευθανασίας αποτέλεσαν de facto το πειραματικό ξεκίνημα σε "μέτρια κλίμακα", εαν μπορεί κανείς να χρησιμοποιήσει την έκφραση μεσαία κλίμακα για διαδικασίες που προκάλεσαν πιθανότατα εκατοντάδες χιλιάδες θανάτων, της "τελικής λύσης" του Εβραϊκού ζητήματος. Και στα στρατόπεδα εξόντωσης η διαδικασία επιλογής των θυμάτων και ελέγχου της θανάτωσης παρέμειναν απ' την αρχή μέχρι το τέλος κάτω απ' τον έλεγχο γιατρών, και πάντοτε εν ονόματι της ιερής αρχής σύμφωνα με την οποία: "η σύριγγα πρέπει να βρίσκεται στο χέρι του γιατρού", και εκαλύφθησαν υπό το πέπλο ιατρικών σχημάτων λόγου: στα υγειονομικά bloc του Auschwitz οι πιο βαρειά άρρωστοι απ' τους κρατούμενους στέλνονταν στο "κεντρικό νοσοκομείο" για να υποστούν εκεί την "ειδική μεταχείριση". Η διαπίστωση αυτή αρκεί, όπως φαίνεται, να καταδείξει κατά πόσον οι ναζιστικές εξουσίες είτε επρόκειτο για προγράμματα ευθανασίας είτε

για "τελική λύση" είναι απολύτως μοναδικά φαινόμενα στην Ιστορία. Ποτέ, είτε αλλού είτε σε άλλες εποχές δεν αντιμετωπίσθηκαν, πράγματι στο όνομα μιας ψευτοιατρικής ιδεολογίας και δεν προγραμματίστηκαν, οργανώθηκαν και εφαρμόστηκαν μέχρι τέλους από ιατρούς που ανέτρεψαν απλώς τις ηθικές αρχές στης οποίες είχαν ορκιστεί, ονομάζοντας "περίθαλψη" την παροχή θανάτου και εξοντώνοντας ανθρώπινα όντα εν ονόματι μιας "θεραπευτικής της φυλής".

Μπορούμε συνεπώς να θεωρήσουμε διτί όλες οι διαμάχες που έγιναν για να αποφασισθεί εαν τα εγκλήματα

των Ναζιστών ήταν χειρότερα από τα εγκλήματα του Στάλιν ή των Ερυθρών Χμερ ή αν μπορούν να καταταγούν στο ίδιο καλάθι, αποβαίνουν μάταιες εφόσον διαπιστώνεται διτί σε αυτή την ειδική περίπτωση ο θάνατος και ο πόνος επεβλήθησαν από εκείνους που είχαν σαν αποστολή να προφυλάξουν τη ζωή και να απαλύνουν τους πόνους.

Και μπορούμε να θέσουμε στον εαυτό μας μερικά ερωτήματα, εμείς, οι ψυχίατροι, διαπιστώνοντας διτί κυρίως ψυχίατροι μετείχαν με πεποίθηση στην επινόηση και στην οργάνωση αυτής της "θεραπείας των γονιδίων".

Ρούντοφ Ες

Μερικά ονόματα που πρέπει να θυμάται κανείς

BINDING Karl (1841-1920): Γερμανός νομικός, ειδικός στο Ποινικό Δίκαιο, συν-συγγραφέας, μαζί με τον ψυχίατρο Hoche, του έργου "Η νομιμοποίηση της καταστροφής της ζωής που δεν αξίζει να την ζει κανείς" (1920).

BONHOEFFER Dietrich (1906-1945): Γιος του καθηγητή Bonhoeffer, πάστωρ και θεολόγος προτεστάντης, που αντιστάθηκε στο ναζισμό· απαγχονίστηκε στις αρχές του 1945, κατά τη διάρκεια του κύματος εκτελέσεων που ακολούθησε την απόπειρα κατά του Χίτλερ τον Ιούλιο του 1944.

BONHOEFFER Karl (1868-1948): μαθητής του Wernicke, καθηγητής ψυχιατρικής και διευθυντής του νοσοκομείου του Ελέους (*Hôpital de la Charité*) του Βερολίνου, απομονώθηκε από τους Ναζί το 1937· ήταν ενεργός οργανωτής των *filières d' évasion* των ψυχασθενών που απειλούνταν μ' ευθανασία.

BOUHLER Phillip (1889-1945): πρώην φοιτητής Ιατρικής εθνικοσοσιαλιστής πολιτικός, αρχηγός της Καγκελλαρίας του Reich από το 1939, επιφορτισμένος μαζί με το γιατρό Brandt για την πραγματοποίηση τού προγράμματος T4, διαπραγματεύτηκε στις αρχές του 1940 με τον Himmler τις αρχές λειτουργίας του 14f13. Αυτοκτόνησε το 1945.

BRACK Victor (1904-1948): πρώην φοιτητής ιατρικής, διευθυντής του τομέα II ευθανασίας του προγράμματος T4 και κύριος υπεύθυνος για την εφαρμογή του προγράμματος. Ήταν μεταξύ εκείνων που επέμεναν ιδιαίτερα ώστε η διαδικασία εξόντωσης στο σύνολό της, μέχρι αυτή την ίδια την εκτέλεση, να παραμείνει ολοκληρωτικά υπό τον έλεγχο των γιατρών. Πρέπει να είναι αυτός ο συγγραφέας του τύπου "η σύριγγα πρέπει να είναι στα χέρια των γιατρών". Είχε επίσης την ιδέα, πριν ακόμα από την οριστική παύση του σχήματος "τελική λύση του

εβραϊκού προβλήματος" να ευνοηθεί μαζικά τις Εβραίες γυναίκες με το να τις βάζει να συμπληρώνουν μακρά έγγραφα πίσω από μια θυρίδα όπου ήταν εκτεθειμένες σε ιονίζουσα ακτινοβολία. Εκτελέστηκε το 1948.

BRANDT Karl (1904-1948): προσωπικός γιατρός του Χίτλερ απ' το 1934 μέχρι το 1944, κομισσάριος Υγείας του Reich το 1943/44. Επιφορτίστηκε απ' τον Χίτλερ, το 1939, σε συμφωνία με τον Reichsleiter Bouhler, να οργανώσει το πρόγραμμα ευθανασίας των παιδιών, ύστερα το πρόγραμμα T4. Κατά την "εμπειρία" του Brandebourg το φθινόπωρο του 1940, συμμετείχε προσωπικά στη χορήγηση των θανατηφόρων ενέσεων. Το 1940 έθεσε υπό τη διάθεση του Χίμμλερ τις εγκαταστάσεις και το προσωπικό που εξαρτιόταν απ' το πρόγραμμα T4 για μια πρώτη σειρά εκκαθαρίσεων των "πλεοναζόντων ανιάτων" που κρατούνταν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Συμμετείχε κατόπιν στη μεταφορά των εγκαταστάσεων και του προσωπικού του προγράμματος T4 προς τα στρατόπεδα εξόντωσης. Εκτελέστηκε το 1948.

CATEL Werner (1894-1981): καθηγητής ψυχιατρικής στο Πανεπιστήμιο Λειψίας, αρχίατρος της κλινικής παιδιών αυτής της πόλης, συμμετείχε ως ειδικός στα προγράμματα ευθανασίας. Ύστερ' απ' τον πόλεμο έγινε κάτοχος έδρας στο Kiel.

CONTI Leonardo (1900-1945): γιατρός, προσχώρησε γρήγορα στο Ναζιστικό κόμμα. Πρόεδρος Υγείας και Reichsführer Υγείας. Αρχικά είχε επιφορτιστεί απ' τον Χίτλερ με την προετοιμασία της ευθανασίας ενηλίκων μαζί με τον Lammers, προτιμήθηκε κατόπιν απ' τον Karl Brandt, αλλά ενεπλάκη στη διοργάνωση του προγράμματος T4. Όπως ο Brandt, συμμετείχε προσωπικά στη χορήγηση θανατηφόρων ενέσεων κατά την "εμπειρία" του

Brandebourg το φθινόπωρο του 1940, που κατέληξε στο ξεκίνημα των εκκαθαρίσεων με αέριο. Αυτοκτόνησε το 1945.

CRINIS Max de (1889-1945): ψυχίατρος, καθηγητής στο πανεπιστήμιο και διευθυντής στο νοσοκομείο του Ελέους στο Βερολίνο μετά την απομάκρυνση του Bonhöffer. Μέλος της επιτροπής διοργάνωσης του προγράμματος T4. Αυτοκτόνησε το 1945.

EBERL Irmfried (1910-1948): γιατρός των SS, γεννήθηκε στην Αυστρία και ήταν ενεργό μέλος του ναζιστικού κόμματος απ' το 1931. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή των προγραμμάτων εξόντωσης: είχε αναλάβει την εγκατάσταση των θαλάμων αερίων του προγράμματος T4, ήταν διευθυντής των κέντρων εκκαθάρισης του Brandebourg και μετά τον Bernburg, επιθεωρητής ασύλων, υπεύθυνος να ελέγχει το κατά πόσο αυτά συνεργάζονταν με το πρόγραμμα ευθανασίας, επιφορτισμένος με την πιστοποίηση της αξιοπιστίας των αιτίων θανάτου που προβάλλονται. Τον Ιούλιο του 1942 ήταν διοικητικός διευθυντής του στρατοπέδου εξόντωσης της Τρεμπλίνκα και ανακλήθηκε απ' το μήνα Αύγουστο για "αναρμοδιότητα": είχε βέβαια εξόντωσει σ' ένα μήνα 215.000 Εβραίους (σε σχέση με "μόνο" 18.000 ψυχασθενείς στο σύνολο των δραστηριοτήτων του στα πλαίσια του προγράμματος ευθανασίας) αλλά είχε αποδειχθεί ανίκανος να εξαφανίσει τα πτώματα. Εκτελέστηκε το 1948.

EWALD Kurt (1888-1963): ψυχίατρος, καθηγητής στο πανεπιστήμιο του Cöllingen.

GALEN Clemen Auguste, Comte von (1876-1946). Καρδινάλιος. Το κήρυγμά του ενάντια στην ευθανασία διαδόθηκε σ' ολόκληρη τη Γερμανία. Ο Χίτλερ, που δεν ήθελε να έρθει σε ανοιχτή αντίθεση με την καθολική ιεραρχία εκείνη τη συγκεκριμένη στιγμή, φέρεται να έχει πει για κείνον: "Μ' αυτόν εδώ θα ξεκαθαρίσω τους λογαριασμούς μετά τον πόλεμο"!

GOERING Mall....: ψυχοθεραπευτής καθηγητής ψυχιατρικής, ξάδερφος του Reichsmarschall

Hermann Göring. Έπαιξε σημαντικό ρόλο στο να εξοντώσει τους ψυχαναλυτές που δεν είχαν μεταναστεύσει, υπό τη σκέπη του Institut Göring του Βερολίνου.

GRAWITZ Ernst Robert von (1899-1945): γιατρός των SS, SS-Obergruppenführer, Reichsartz (----- γιατρός επικεφαλής των υπηρεσιών υγείας) των SS και της αστυνομίας, διευθυντής του Γερμανικού Ερυθρού Σταυρού (!) Μέλος της επιτροπής διοργάνωσης του προγράμματος T4. Φέρεται ότι ήταν αυτός που απ' το καλοκαίρι του 1941 συνέστησε στον Himmler τη χρήση αερίου ως την πιο αποτελεσματική τεχνική εξόντωσης. Αυτοκτόνησε το 1945.

HEFELMANN Hans: διευθυντής της Επιτροπής του Reich για την επιστημονική μελέτη των σοβαρών κληρονομικών και οργανικών μολύνσεων που χρησίμευε για προκάλυψμα στο πρόγραμμα ευθανασίας των παιδιών. Η καταδίωξη που ακολουθήθηκε εναντίον του μετά τον πόλεμο σταμάτησε.

HEINZE Hans (1895-1983): καθηγητής ψυχιατρικής και ενεργό μέλος των ναζί. Μαθητής του Hoche. Μέλος του ναζιστικού κόμματος απ' το 1933, των SS απ' το 1936, με τους βαθμούς Hauptsturmführer και αργότερα Obersturmbannführer και Standartenführer. Διευθυντής του "γραφείου φυλετικής πολιτικής" του Würzburg και καθηγητής στο πανεπιστήμιο της πόλης αυτής (1939), επιφορτισμένος με την "ψυχιατρικοβιολογική και κληρονομικοβιολογική επίβλεψη" των κρατουμένων των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Ήταν ένα από τα κεντρικά πρόσωπα των διαφόρων προγραμμάτων εκκαθάρισης. Αναμεμειγμένος στο πρόγραμμα T4, πρέπει να ήταν εκείνος που είχε προτείνει σαν προτιμότερη την τεχνική του αερίου σε σχέση με κείνη των ενέσεων. Μόλις η πρώτη υιοθετήθηκε, επέμενε ώστε και οι γιατροί επίσης ν' ανοίγουν τις προσβάσεις του αερίου. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα με την τελειοποίηση των τεχνικών ιατρικής κάλυψης των εκκαθαρίσεων. Επίσης συμμετείχε στις πρώτες εκκαθαρίσεις στα στρατόπεδα, τόσο στα πλαίσια της

* Σ.τ.Μ. λογοπαίγνιο με τη λέξη comple = λογαριασμός και το όνομα Comte.

"ειδικής μεταχείρισης 14f13" όσο και μέσω της "κληρονομικο-βιολογικής" εποπτείας των στρατόπεδων. Ύστερα απ' τον πόλεμο εξάσκησε για αρκετά χρόνια την ιατρική με ψεύτικο όνομα. Όταν τον ανακάλυψαν και τον σταμάτησαν, αυτοκτόνησε στη φυλακή πριν να δικαστεί.

HOCHE Alfred Erich (1865-1943): καθηγητής ψυχιατρικής στο Fribourg, αναμφίβολα ο πρώτος θεωρητικός γιατρός και οπαδός της ευθανασίας, που είχε επιβληθεί απ' το κράτος. Συν-συγγραφέας, μαζί με τον νομικό Binding του έργου "η νομιμοποίηση καταστροφής της ζωής που δεν αξίζει να τη ζει κανείς" (1920). Και μόνο η ηλικία του εξηγεί, βέβαια, ότι δεν ανήκε στο σύνολο των εξοχοτήτων εκείνων που ήταν υπεύθυνοι για τη διοργάνωση των ιατρικών εκκαθαρίσεων.

KRETSCHMER Ernst (1888-1964). Καθηγητής ψυχιατρικής. Παραιτήθηκε από την προεδρία της Γερμανικής Εταιρείας Ψυχοθεραπείας μετά την ανάληψη της εξουσίας από τους ναζί.

JASPERSEN Karsten: ψυχίατρος, αρχίατρος του ψυχιατρικού ασύλου του Bethel. Μέλος του ναζιστικού κινήματος απ' το 1931. Χαρακτηρίστηκε απ' την ενεργό του αντίσταση στα προγράμματα ευθανασίας, η οποία τον έφερε και στα δικαστήρια ύστερα από μήνυση εις βάρος του.

JOST Adolf: Πιθανότατα, ο πρώτος θεωρητικός για τη νομιμοποίηση της ευθανασίας που γινόταν χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των ενδιαφερομένων. Εισήγαγε από το 1895 την άποψη ότι το Κράτος πρέπει να έχει δικαίωμα ζωής ή θανάτου πάνω στα άτομα σχετικά μ' αυτό το ζήτημα.

JUNG Carl-Gustav (1875-1961): Ψυχαναλυτής. Πρόεδρος του Διεθνούς Συλλόγου Ψυχανάλυσης, από το οποίο παραιτήθηκε το 1914 ως συνέπεια της διαμάχης του με το Freud. Έγινε διευθυντής της Γερμανικής Εταιρίας Ψυχοθεραπείας το 1933, ύστερα από την παραίτηση του Kretschmer.

LINDEN Herbert: γιατρός, μέλος του μηχανισμού της ναζιστικής παράταξης, υπάλληλος του Υπουργείου Υγείας του Reich. συμμετείχε τόσο σαν οργανωτής όσο και σαν ειδικός στα προγράμματα ευθανασίας. Αυτοκτόνησε το 1945.

MENNECKE Friedrich (1904-1947): ψυχίατρος, ενεργό μέλος της ναζιστικής παράταξης. Γιατρός κι επειτα διευθυντής (1939) του ασύλου του Αᾶχμπεργκ. Μέλος της επιτροπής διοργάνωσης του προγράμματος T4. Αναμεμειγμένος επίσης το 1941 στην "ειδική μεταχείριση 14f13" επέλεγε τα θύματα σε αρκετά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Καταδικασμένος σε θάνατο από γερμανικό δικαστήριο, πέθανε στη φυλακή πριν από την εκτέλεσή του.

MAYER - GROSS Wilhelm: Καθηγητής ψυχιατρικής στη Heidelberg. Εβραίος, μετανάστευσε στο Λονδίνο και μετά στο Ισραήλ.

NITSCHE Paul (1876-1948): καθηγητής ψυχιατρικής, διευθυντής του ασύλου του Κράτους: μέλος της επιτροπής διοργάνωσης του προγράμματος T4. Εκτελέστηκε το 1948.

PFANMUELLER Hermann (1888-1961): φανατικός ναζιστής ψυχίατρος, μέλος του κόμματος απ' το 1933. Αναμεμειγμένος στα προγράμματα ευθανασίας με την ιδιότητα του διευθυντή του κέντρου εκκαθάρισης παιδιών στο Eglfing-Haar, αργότερα ως μέλος της επιτροπής του προγράμματος T4. Καταδικάστηκε το 1949 σε 6 χρόνια φυλακή.

PLOETZ Alfred (1860-1940). Ψυχίατρος. Συν-θεμελιωτής, μαζί με τον Rüdin, της "Γερμανικής Εταιρείας Φυλετικής Υγιεινής", διευθυντής του Κέντρου Ψυχιατρικής Έρευνας της Εταιρείας Empereur-Guillaume του Μονάχου, παρασημοφορήθηκε σαν "πρωτοπόρος στον τομέα φυλετικής υγιεινής".

PROBST Christoph (1919-1943): φοιτητής ιατρικής στο Μόναχο, μέλος της ομάδας που αποκαλούνταν "Rose Blanche" (λευκό τριαντάφυλλο). Αποκεφαλίστηκε το 1943.

RUEDIN Ernst: ψυχίατρος γεννημένος στην Ελβετία, μαθητής του Kraepelin. Καθηγητής στο Bâle, ύστερα επίτιμος καθηγητής στο Μόναχο. Μέλος του ναζιστικού κόμματος από το 1937. Συνθεμελιωτής, μαζί με τον Plötz, της "Γερμανικής Εταιρείας Φυλετικής Υγιεινής", οπαδός και υποκινητής των υποχρεωτικών στειρώσεων.

SCHMIDT Gerhard: αντι-ναζιστής ψυχίατρος. Διαδέχτηκε τον Pfannmüller στο Eglfing-Haar, μετά τον

πόλεμο.

SCHMORELL Alexander (1917-1943): φοιτητής ιατρικής στο Μόναχο, μέλος της ομάδας που αποκαλούνταν "Rose Blauche". Αποκεφαλίστηκε το 1943.

SCHNEIDER Carl (1891-1946): καθηγητής ψυχιατρικής, μέλος του ναζιστικού κινήματος απ' το 1931. Δεν πρέπει να συγχέεται με τον Kurt Schneider. Επιβλήθηκε ως κάτοχος της έδρας του Heidelberg από τους ναζί το 1933, ύστερα απ' την ανάκληση του Willmans. Μέλος της επιτροπής διοργάνωσης του προγράμματος T4. Οπαδός της ευθανασίας για "ανθρωπιστικούς λόγους", οργάνωσε κατόπιν μια σειρά διατυπώσεων διαφυγής ασθενών, εκτιμώντας ότι το πρόγραμμα είχε εφαρμοστεί και σε περιπτώσεις που δεν το δικαιολογούσαν. Αφού τον έπαυσαν, αυτοκτόνησε το 1946.

SCHOLL Hans (1918-1943): φοιτητής στο πανεπιστήμιο του Μονάχου, ένας από τους ηγέτες του γκρουπ που ονομαζόταν "Rose Blanche". Αποκεφαλίστηκε το 1943.

SCHOLL Sophie (1921-1943): αδελφή του Hans Scholle, παιδοκόμος. Μια από τους ηγέτες του γκρουπ που ονομαζόταν "Rose Blanche". Αποκεφαλίστηκε το 1943.

SCHULZE Walter: καθηγητής ιατρικής Πρόεδρος Υγείας της Bavière μετά την ανάληψη εξουσίας απ' τους ναζί. Κατά την ομιλία του στα εγκαίνια της Κρατικής Ιατρικής Ακαδημίας του Μονάχου, δήλωσε ότι η στείρωση ήταν ανεπαρκής και θα έπρεπε να προβεί κανείς στην εξάλειψη των ανίατων ψυχασθενών και των κρατουμένων που είχαν υποτροπιάσει.

SCHUMANN Horst: Φανατικός ναζιστής γιατρός, μέλος του κόμματος και των SA από το 1930, μετά γιατρός των SS. Διευθυντής των κέντρων εκκαθάρισης των ενήλικων ψυχασθενών του Grafereck και έπειτα του Sonnenstein, συμμετείχε κατόπιν στην "ειδική μεταχείριση" 14f13 σαν μέλος της ιατρικής επιτροπής ελέγχου των στρατοπέδων, έπειτα υπήρξε γιατρός στο Auschwitz, όπου πραγματοποίησε εγκληματικά πειράματα σε άντρες και γυναίκες

κρατουμένους και χυρίως ακτινολογικούς και χειρουργικούς ευνοουχισμούς.

UNGER Helmut: γερμανός οφθαλμίατρος και συγγραφέας: συμμετείχε ως ειδικός στα προγράμματα ευθανασίας.

WAGNER Gerhard (1888-1939): γιατρός αφοσιωμένος στην άκρα δεξιά και κατόπιν στο ναζιστικό κόμμα. Μέλος των corps-francs μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ύστερα μέλος του ναζιστικού κόμματος και των SA, ιδρυτής και Führer του Συνδέσμου Γερμανών Εθνικο-σοσιαλιστών γιατρών. Υπήρξε Reichsführer του γερμανικού ιατρικού σώματος μετά την ανάληψη εξουσίας από τους ναζί. Ήταν ο πρώτος στον οποίο ο Hitler είχε αναγγείλει, απ' το 1935, την πρόθεσή του να εκκαθαρίσει τους ανίατους ασθενείς, κατά τη διάρκεια μιας ιδιωτικής συνομηλίας στην οποία είχε βοηθήσει τον Karel Brandt.

WENTZLER Ernst: Βερολινέζος παιδοψυχίατρος, διευθυντής ενός ασύλου όπου εγκαταστάθηκε κέντρο εκκαθάρισης παιδιών. Επίσης συμμετείχε σαν ειδικός σε προγράμματα ευθανασίας παιδιών και ενηλίκων.

WILLMANNS Karl: καθηγητής ψυχιατρικής, κάτοχος έδρας στο Heidelberg, παύθηκε από τους ναζί το 1933 εξαιτίας της κριτικής του στάσης απέναντί τους και των δημοσίων ομιλιών του για τον Hitler. Αντικαταστάθηκε απ' τον Carl Schneider, παρά την αντίθεση της πανεπιστημιακής επιτροπής.

WIRTH Christian (1885-1944): Κομισάριος της ποινικής αστυνομίας και μετά αξιωματικός των SS. Συνεργάτης του προγράμματος T4, του οποίου διηγήθηκε το μη-ιατρικό προσωπικό ("επιστασία", μεταφορά κτλ.). Επέβλεψε την κατασκευή του πρώτου θαλάμου αερίων του προγράμματος T4. Αργότερα οργάνωσε την αρχική φάση εφαρμογής των εγκαταστάσεων εκκαθάρισης στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Υπήρξε διοικητικός διευθυντής του στρατοπέδου του Belzec. Δεν πρέπει να συγχέεται με τον σχεδόν συνονόματό του Eduard Wirths, γιατρό των SS στη θέση του στο Auschwitz.

Agostino Pirella
Μετάφραση: Θ. Μεγαλοοικονόμου

Χαριστικοί φόνοι και ναζιστική γενοκτονία. Η ευθύνη των ψυχιατρών

Περίληψη

Στο πλαίσιο μιας ιστορίας της ψυχιατρικής θεωρουμένης όχι πλέον σαν μιας στερεότυπης ιστορίας των ψυχιατρών – ηρώων, αλλά σαν ιστορίας της πειθαρχικής εξουσίας πάνω στην κοινωνική παρέκκλιση και πάνω στην τρέλλα, γίνεται αναφορά στην ευθύνη των ψυχιατρών για την δολοφονία 200.000 αναπήρων και ψυχιατρικών ασθενών στη Γερμανία και στις κατεχόμενες ζώνες ανάμεσα στο 1939 και 1945.

Αυτή η γενοκτονία που διαπράχθηκε με «επιστημονική» ακρίβεια, είχε σαν έδαφος που την εξέθρεψε τη συζήτηση της δεκαετίας του 20 για τους «χαριστικούς φόνους» και τή ρατσιστική εκστρατεία ενάντια σε κάθε μορφή, «εκφυλισμού της φυλής», που διεξήχθη και από ψυχιατρούς πολύ γνωστούς όπως ο Λεονάρντο Μπιάνκι.

Αναφέρονται τέλος, στοιχεία για τη θνησιμότητα των ιταλικών ψυχιατρικών νοσοκομείων στη διάρκεια του πολέμου: έφτασε από το 5,88% στο 10,72%. Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε «παθητική ευθανασία».

Πρωτεύοντες δροι-κλειδιά: Ιστορία ψυχιατρικής,
Ευθανασία, Ρατσισμός.

Δευτερεύοντες δροι-κλειδιά: Ναζισμός, Θνησιμότητα,
Ψυχιατρικό Νοσοκομείο.

Δείκτες: Γερμανία

Η παρέμβασή μου θέλει να είναι η έκθεση ενός ψυχιατρού που συμμετείχε, από τη δεκαετία του '50, στις εμπειρίες του μετασχηματισμού και του ξεπεράσματος των ψυχιατρικών νοσοκομείων στο βαθμό που είναι χώ-

ροι απομόνωσης, καταπίεσης και θανάτου. Μας έχουν συνοδεύσει, σ' αυτό το δύσκολο δρόμο, ψυχίατροι όπως ο εξαιρετικός φίλος Φράνκο Μπαζάλια (που θυμάμαι με αγάπη στα δέκα χρόνια από τον πρόωρο θάνατό του) και συνοδοιπόροι, όπως ο Μισέλ Φουκώ και ο Ρόμπερ Καστελ, που μ' ένα λαμπρό τρόπο ξανάγραψαν την ιστορία της ψυχιατρικής σαν ιστορία της κρατικής τάξης, της λογικής του εγκλεισμού και της πειθαρχικής εξουσίας πάνω στη συμπεριφορά που κρίνεται «παρεκκλίνουσα».

Η ιστορία της ψυχιατρικής, από τη γέννησή της στην αστική κοινωνία, από το τέλος του περασμένου αιώνα, μέχρι σήμερα, ξαναγράφτηκε όχι πια σαν μια τυποποιημένη ιστορία των ψυχιατρών ηρώων, σαν ιστορία των διευθυντών των ψυχιατρικών ασύλων (σύμφωνα με το μοντέλο μεταξύ άλλων, του Semelaigne) αλλά σαν πολύ πιο πολύπλοκη ιστορία των ψυχιατρικών ιδρυμάτων, ως οργάνων προσαρμοσμένων στη λειτουργία των κοινωνικοοικονομικών ισορροπιών της περιόδου. Ιδιαίτερα ο Φράνκο Μπαζάλια ανέφερε πολλές φορές την άμεση σχέση ανάμεσα στην πλήρη απασχόληση και το κλείσιμο των ψυχιατρικών νοσοκομείων. Ωστόσο, η πολυπλοκότητα του ζητήματος δεν επιτρέπει οικονομιστικές απλοποιήσεις. Όπως έχει διαπιστωθεί, διακυβεύονται επίσης τα μεγάλα ζητήματα της κανονικότητας και της πολιτιστικής της σχετικότητας, η σχέση της με το σύστημα των εξουσιών, η συμβολική σημασία της τρέλλας και του παραληρήματος, σαν αμφισβήτηση της καθεστηκυνίας τάξης και των κυριαρχων αξιών (ή αντίθετα σαν γκροτεσκα μίμηση της κυριαρχίας), η λειτουργία της ψυχιατρικής σαν χώρου εξάσκησης των οργανικών επαγγελματιών της κυριαρχης τάξης και ούτω καθεξής.

Σχετικά με την αξιόλογη βιβλιογραφία μέχρι τη δεκα-